

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Datum 3 oktober 2017
Betreft Reactie op TNO-rapport over de rol van aardgas in Nederland

Geachte Voorzitter,

In de Regeling van Werkzaamheden van 5 september jl. is gevraagd om een brief in reactie op het rapport van TNO "Van exporteur naar importeur – de verander(en)de rol van aardgas in Nederland". Deze brief doe ik u hierbij toekomen.

Het rapport beoogt een brede inkijk te bieden in de veranderingen op de Nederlandse gasmarkt en richt zich daarbij met name op een ontwikkeling waarbij Nederland in toenemende mate afhankelijk wordt van geïmporteerd gas. Ik deel het inzicht van TNO dat Nederland op termijn netto-importeur van gas wordt en dat dat in bepaalde scenario's snel het geval kan zijn. De winning in Groningen is in de afgelopen jaren immers meer dan gehalveerd, de productie uit de Nederlandse kleine velden loopt terug en dan zal in de vraag naar gas moeten worden voorzien door gas uit het buitenland.

Leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt

Naar aanleiding van het rapport is het beeld ontstaan dat in het scenario waarin Nederland op korte termijn importafhankelijk wordt, het noodzakelijk is om huishoudens om te bouwen van laag- naar hoogcalorisch gas of te investeren in additionele stikstofcapaciteit. Het rapport heeft TNO met een toelichtende aanbiedingsbrief aan mij aangeboden. In de aanbiedingsbrief, die ik voor uw informatie heb bijgevoegd, geeft TNO aan dat dit beeld niet juist is; additionele stikstofinstallaties of ombouw van huishoudens zijn in de onderzochte scenario's niet nodig. TNO heeft geen relatie willen leggen tussen de onderzochte scenario's met betrekking tot importafhankelijkheid en de mogelijke noodzaak voor additionele stikstof-conversiecapaciteit of ombouw.

TNO geeft aan dat de productie van het Groningenveld in feite al enige jaren mede wordt bepaald door het niveau dat noodzakelijk is voor de leveringszekerheid van laagcalorisch gas, waarover de landelijke netbeheer GTS mij jaarlijks adviseert. Deze advisering wordt niet in twijfel getrokken in het rapport. TNO constateert dat er mogelijk aanvullende maatregelen moeten

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energiemarkt en
Innovatie

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Ons kenmerk
DGETM-EI / 17153028

Bijlage(n)
2

worden getroffen indien de hoogte van de gaswinning uit Groningen in de toekomst onder het niveau van leveringszekerheid wordt gebracht.

GTS hanteert in haar advisering bepaalde aannames over de toekomstige vraag naar gas. Indien de fysieke vraag van huishoudens en bedrijven zich anders ontwikkelt dan verwacht, dan werkt dit automatisch door in de advisering van GTS over de op jaarbasis benodigde hoeveelheid Groningengas. Deze wordt immers bepaald door de laagcalorische gasvraag die overblijft nadat alle kwaliteitsconversiemiddelen (verrijking en stikstofinstallaties, waarmee hoogcalorisch gas in laagcalorisch gas wordt omgezet) maximaal zijn ingezet. GTS adviseert mij hier jaarlijks over, zodat nieuwe informatie altijd zo snel mogelijk wordt meegenomen en aan besluitvorming over de toegestane winning de meest actuele informatie ten grondslag ligt.

GTS adviseert ook over de capaciteitsmatige kant van de leveringszekerheid; het gegeven dat gas ook op piekmomenten met hoge vraag in de juiste hoeveelheid moet kunnen worden geleverd. De meest recente inzichten van GTS worden in oktober extern gevalideerd, conform de motie Mulder c.s. (Kamerstuk 33529, nr. 340). Het is aan een volgend kabinet om in dit verband te beslissen over de noodzaak van de bouw van een nieuwe stikstofinstallatie bij Zuidbroek.

Liquide gasmarkt

Bij een lagere productie van Nederlands kleine veldengas voorkomt de werking van de gasmarkt dat dit leidt tot een tekort aan hoogcalorisch gas in Nederland. Al sinds jaren is er sprake van toenemende en omvangrijke grensoverschrijdende gasstromen. Ook nu zijn er al momenten waarin de binnenkomende gasstromen groter zijn dan de uitgaande gasstromen. Nederland is steeds meer onderdeel geworden van een nauw verweven Europese gasmarkt. Vanwege een grote diversificatie van aanvoermogelijkheden is er bovendien geen sprake van eenzijdige afhankelijkheid en moeten aanbieders ook op prijs concurreren. Dit zorgt ervoor dat er voldoende hoogcalorisch gas is, ook als de winning van hoogcalorisch gas uit de Nederlandse kleine velden sneller terugloopt dan thans verondersteld.

Van aardgas naar duurzame alternatieven

Tijdens de Regeling van Werkzaamheden van 5 september jl. ging het lid Wassenberg (PvdD) nog specifiek in op een andere mogelijke maatregel om de leveringszekerheid van laagcalorisch gas zeker te stellen: het ombouwen van gasapparaten naar het gebruik van hoogcalorisch gas. Het kabinet heeft in de Energieagenda toegelicht dat zij dit geen aantrekkelijke optie vindt (bijlage bij Kamerstuk 31150, nr. 64). Niet alleen zijn de kosten die hiermee gepaard gaan erg hoog, het past ook niet bij de ambitie om aardgas in de gebouwde omgeving uiteindelijk uit te faseren. Ook TNO noemt deze optie weinig aantrekkelijk en niet voor de hand liggend.

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energiemarkt en
Innovatie

Ons kenmerk
DGETM-EI / 17153028

Het streven is dan ook om direct over te stappen naar duurzame alternatieven voor aardgas. In het licht van de uitwerking van de Energieagenda wordt in beeld gebracht welke stappen hiertoe moeten worden gezet.

(w.g.) H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken